

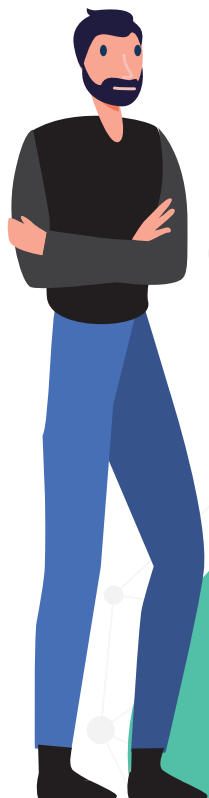
Финансирано
од Европската Унија и
Советот на Европа

Имплементирано
од Советот на Европа

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА - БУРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО
MINISTERE E DORRITET DHE SHKENCES - BUREAU DZVILLIMIT E MARRIMIT
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE - BUREAU FOR DEVELOPMENT OF EDUCATION

Informativnikano materiali bašo ki fundavne
sikljovnakere čhavengoro arakhibe taro
kinobikinibe manušencaristamelkeribaja
internet hovavibe

MUJALKERIBE E ČHAVENGO KINOBIKINIBE MANUŠENCAR

Programakoro ofisi tar Evropakoro konsili ko Skopje,

Bizniseskoro centari Soravia
Filip Vtori Makedonski 3,
1000 Skopje
tel.: +38923100 333

Webpatrin: <http://horizontal-facility-eu.coe.int>

E-mail: horizontal.facility@coe.int

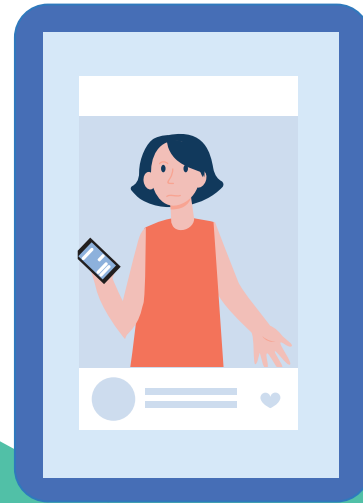
Facebook: [@jp.horizontal.facility](https://www.facebook.com/jp.horizontal.facility)

Twitter: [@CoE_EU_HF](https://twitter.com/CoE_EU_HF)

Mukli si kotorengi reprodukcija (katar 500 lafija), salde baš komercijanikane resarina, sa džikote ikerela pe e tekstesko integriteti, o ikaldo kotor na istemalkerela pe avri katar o konteksti, na dela pe nasahne informacie ja generalnikane na čivela pe o drabarutno ko došalo drom ko vjavahari katar natura, astaribe thaj teksteskoro saikeribe. Sakana si zaruri te vakjerel pe e teksteski haing ko akava čhani, „© Evropako Konsilij, berš ikalibasko“. Sa o javera rodipa phandle e reprodukcijasa/sahni translacija ja kotora katar o dokumenti, zaruri si te bičalen pe dži ko Direktori baš komunikacija, Evropakoro Konsilij, novembro 2021(-67075 Strasbourg Cedex ja publishing@coe.int).

© Evropakoro Konsilij novembro 2021. Sa o nijamija si ikerde. E istemalkeribaskere nijamija si ki Evropakiri Unija telo ulavde šartija.

Akava inkali si kerdo finansijakere arkasa katar Evropakiri Unija thaj Evropako Konsilij.
O stavija vakjerde akate ki nisavi čipota našti te oven sikavibe katar oficijalnikano gndipe katar savi te si rig.

Pakjivale čhavalen,

O lafia „kinobikinibe manušencar“ thaj „kinobikinibe čhavencar“ nane lafia kola butdrom šaj te šunen pes. **Džanena so vakerena ola? Džanena save dar bukja garavena?**

I brošura ka pomaškarel tumenge te haljoven o džanlipe tar akala lafia ki te šaj te arakhen tumen ma te oven viktimi taro kinobikinibe čhavencar thaj čhavengoro bilačo istemalkeribe.

Oj sine hovavdi ko Internet taro hovavno amal.

Mo anav si Angela. Si man salde 13 berša. Džava ki fundavni sikljovni ko Skopje thaj sijum šukar sikli. Me bijande diveske thaj sebeši o lače notia ki sikljovni, me jeria kingje mange mobilnikano telefoni. Khelava sine but me telefoneste. Jek rat, jekhate taro socialnikane drakhina, nesavo čhavo bičhalgja mange akharin te ova amala. Vakergja kaj leskoro anav si Angel thaj kaj si oftoto klasi. Na džanava soske, numa sigate leljargjum I akharin. O avutno dive, javinate, leljum mesaži lestar thaj šurargjam te lafikera.

Lače sine mange amare lunga muabetia, lafikeraja sine saatencar, o Angel bičhalela sine mange vile. Pali nesavo vakti bahankergja mange te arakha amen pala ko dersia. Vakergjum oja. Naštine te dodžakerav te agorkeren me dersia. Arakhljam amen ki cafeteria ki ma te dikhen amen nekola amare amala. O Angel vakergja mange kaj sijum leske but lači.

Odoja rat rodingja te bičhalav leske fotografia kolate sijum korkori ko nangjovibaskoro kostimi. Vakergjum kaj nane man esavke fotografie. Rodingja mandar te kerav esavki fotografia thaj te bičhalav ola leske. Kandingjum ole numa sine but geči, bičhalgjum leske mi fotografia ko nangjovibaskoro kostimi. Sijum sine hazri te kerav sa so ka rodel. O Angel vakergja mange kaj sijum but šuži, numa kaj i fotografia na dikhela pe šukar sebepi mo telefoni. Ov vakergja kaj salde so kingja nevo telefoni, pa šaj te del mange leskoro purano telefoni kova si but pošukar taro mlo. Phengjum oja thaj phanlam lafi te dikha amen o avutno dive ki jekajek kafeteria.

MUJALKERIBE E ČHAVENGORO KINOBIKINIBE MANUŠENCAR

Kana aljum ki kafeteria, ov na sine odothe. Panč dakikia pogeči, alo jek manuš. Vakergja kaj si e Angeleskoro dat. Vakergja mange kaj si le tinanipe thaj našti te avel. Leskoro dat pučlja man mangava li te vizitkerav e Angele. Vakergjum oja thaj geljham leskere vordoneja. Kana resljam ko kher, odothe sine aver manuš so adžikerela sine amen. Phanlja o vudar. O soduj murša tikne avazea kerena sine lafi thaj me but darandiljum. Naštine te šnav bašo so kerena lafi, numa dikhljum kaj o bipendžarutno manuš dela love e Angeleskere dadeske kova pal odova vakergja: –“Tli tani”. O bipendžardo manuš dolingja mo vast thaj vakergja “Ajde te dža!” Me rovava sine, numa ov cidela sine man trujal so mamujkerava sine man. Čhudingja man ko paluno than taro leskoro vordon thaj phanlja o vudar. Ov panda tergjola sine avri thaj kerela sine lafi ko telefoni. Odole momenteste dengjum man godi ko policiakoro numero 192. Garavdeste akhargjum e policia thaj vakergjum o numero taro registrutne tablice taro vordon (ikergjum len ki godi džikana o bipendžardo manuš cidela sine man koro vordon).

O bipendžardo manuš khuvgja ko vordon thaj kerela sine panda lafi ko leskoro telefoni. Phanlja lafi nekasar baši lokacia kote zaruri sit e legarel man thaj lafikerela sine bašo fijati. Kana iklijlam ko avtodrom šungja pe policiakiri sirena. O manuš dikhela sine te našel, numa stargje ole. Vakergjum e policiakere bukjarnenge I sahani paramis thaj dengjum o numero taro hovavno Angel. I policia kamijabikergja te astarel e kino-bikinutnen čhavencar.

I Angela sine bilačeste istemalkerdi thaj šaj sine te agorkerel sar viktimi taro kinobikinibe čhavencar, dur tari lakiri familia.

Informativnikano materiali bašo ki fundavne
sikljovnakere čhavengoro arakhibe taro kinobikinibe
manušencaristamelkeribaja
internet hovavibe

So ulo e Angelake?

Oj na džanela sine khanči bašo sajber/internet
hovavibe thaj kinobikinibe čhavencar

Oj kergja kontakti dženea kas si
hovavno profili

Harne vakteske, oj lelja te pakjal leske
thaj leljargja i komunikacia

Oj na vakergja odova nikaske

Oj na lafikergja nikasar baš arakhina

Oj garavela sine lakere jeriendar kaj
lelja telefoni sar bakšiši

Oj šaj sine te ovel bilačheste istemalk-
erdi thaj bikindi tari kinobikinutngiri

Kana oj dikhlja o bilačhipe, šaj sine te ovel
but geči ki te našel

AKAVA SI ODOVA SO SI ZARURI TE DŽANEN:

Kana avela dži kinobikinibe čhavencar ko internet thaj socialnikane drakhina?

Kontaktia kola bičhalena akharina amalipaske si resarinaja te keren šubelime onlajn amalipa. Pal odova avela akharin bašo piibe diso thaj amalipe kote so vakerela pe hovavno mangipe thaj agorkerela daravkeribaja, kidnapiribaja thaj kinobikinibaja thaj čhavengere bilačhe istemalkeribaja. O čhave te mangena te vakeren so ovela lenge, ola daravkerena pe kaj lengere fotografie ja paramisia ka oven ulavde lengere jeriencar, amalencar thaj ko socialnikane drakhina.

Sar šaj te arakhe tut tar onlajn regrutiribe thaj hovaviba?

Ma ker sigutne thaj atraktivna amalipa ko socialnikane drakhina

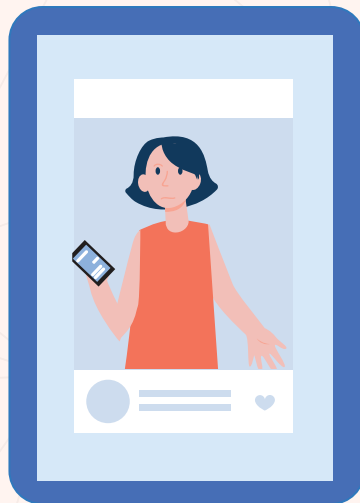
Dikhljar o profili taro dženo kolea sijan ko kontakti, šaj si hovavno

Ma pakja sigate ko informacie ulavde ko profile

Ma ulav te plesutne evidentia, ulavdeste o informacie phanle te privatnipaja (telefoni, adresa)

Ma trampin fotografie kola pogeči šaj te oven bilačheste istemalkerde

Džikobor phengjan oja akharinake baši dikhibe (arakhibe ja akharin bašo piibe diso), muk mesaži khere ja amaleske kaste pakjaja baš arakhibaskoro than

Te si tut šube trujal o profili tari persona ko socialnikane drakhina, prolongirin i arakhin

Anglal ja sigate pala ko leibe save te si bakšišia, lafiker jekhea taro te jeria ja e sikavnea/aja

Iker ki godi o numero katar linia baš arka (policia, biradžakiri organizacia)

Lafiker varesave tle problemske te jerienčar, sikavneja/aja ja e sikljovnakere psihologija

Informativnikano materiali bašo ki fundavne
sikljovnakere čhavengoro arakhibe taro kinobikinibe
manušencaristamelkeribaja
internet hovavibe

So si kinobikinibe čhavencar?

O kinobikinibe manušencar si majdarutno čhani kriminali kova ruminkerela o psiho-fizikano zuraribe taro čhave, lengoro sastipe, edukacia thaj mukela phare thaj lungeroškere palunipa. I resarin taro kinobikinibe čhavencar si bilačo istemalikeribe taro čhavo ko turtli forme majbut drom seksualnikani eksploatacia, pornografia, zorjalo mangipe devleske, zorjali buti, zorjali prandin, zorjalipe ko kriminalnikane bukja, organengoro ikalibe

Akava thaj aver čhipote anena mesaži tuke:

- ✉ Ma pakja koroleste ko onlajn arakhina thaj amalipa,
- ✉ Ma pakja koroleste ko onlajn avazikerina,
- ✉ Ov informirime thaj lafiker majhari jekhe dženea baš odova kote sijan thaj kasar arakheja tut,
- ✉ Te hošingjan tut teli dar, lafiker jekhea taro te jeria ja sikavneja/aja, psihologja/pedagogoja ki sikljovni,
- ✉ Iker ki godi ja garav e policiakoro numero tute,

Akava si jekhutno čhani **TE ARAKHE TUT** odolestar te ove hovavdo/I ja ladžakerdo/I ko **SOCIALNIKANE DRAKHINA THAJ MA TE OVE VIKTIMI TARO KINOBIKINIBE MANUŠENCAR**

Čhania kolende e čhaven astarkerena ko internet:

Keribaja onlajn amalipa manušencar kola hramonena bute gramatikane thaj ortografiakere došencar ja manuša kola insistirina ko arakhina thaj fotografije thaj khelena peske te emociencar

Pakjavibe ko atrakutne onlajn avazikerina, "butlačhe phanlelafia" ja "kontesti taro talentirime čhave"

Programakoro ofisi tar Evropakoro konsili ko Skopje,

Bizniseskoro centari Soravia
Filip Vtori Makedonski 3,
1000 Skopje
tel.: +38923100 333

Webpatrin: <http://horizontal-facility-eu.coe.int>

E-mail: horizontal.facility@coe.int

Facebook: [@jp.horizontal.facility](https://www.facebook.com/jp.horizontal.facility)

Twitter: [@CoE_EU_HF](https://twitter.com/CoE_EU_HF)

Akava inkali si kerdo finansijkere arkasa katar Evropakiri Unija thaj Evropako Konsilij.
O stavija vakjerde akate ki nisavi čipota našti te oven sikavibe katar oficijalnikano gndipe katar savi te si rig.

O Evropakoro konsili si lideri organizacia baše manuškane hakaja ko kontinenti. Saikerdi si tare 47 phuvja džene saikerindor sa e džene tar Evropakiri unia. Sa o phuvja džene ko Evropakoro konsili hramov-inkergje I Evropakiri konvencia baše manuškane hakaja, phanolafii kerdo te arakhel o manuškane hakaja, I demokratia thaj e kanuneskere regulative. O Evropakoro adalati baše manuškane hakaja upri-dikhela o ikeribe ko čačipe tari Konvencia ko phuvja džene.

www.coe.int

O phuvja džene ki Evropakiri unia anje decizia te phanden maškar peste pe džanlipa, resursia thaj jazie. Barabar, ola tamiringje zona bašo stabiliteti, demokratia thaj ikeripaskoro zuraribe arakhindor o kulturnikano turlipe, tolerancia thaj individualnikane tromalipa. I Evropakiri unia si obligime te ulavela o bujka so kamijabikerela thaj o moldipa e phuvjenar thaj manušenar avrijal taro lakere simantre.

www.europa.eu

Финансирано
од Европската Унија и
Советот на Европа

Имплементирано
од Советот на Европа

